

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ :

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ—ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1933

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΚΟΡΑΗΣ ΚΑΙ ΜΑΝΤΖΩΝΗΣ

Ἡ ἐκδοσις τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Μαντζώνη ὑπὸ τῶν Sforza καὶ Callavresi, καὶ ἐκείνης τοῦ Μόντη ὑπὸ τοῦ Bertoldi, ἐρριψαν ἀρκετὸν φῶς ἐπὶ τῶν σχέσεων τοῦ συγγραφέως τῶν Promessi sposi μετὰ τοῦ ἐκ νεανικῶν χρόνων φιλιτάτου εἰς αὐτὸν Μουστοξύδου. Εἶναι δὲ γνωστὸν εἰς τοὺς θαυμαστάς τοῦ Μαντζώνη ὅτι ὁ λόγιος Κερκυραῖος εἶχεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἀγνωστα ποιήματα τοῦ φίλου του, ἐν οἷς καὶ σονέττον εἰς τὸ ὁποῖον ὁ μέλλον ποιητὴς τοῦ Cinque maggio κατεφέρετο ἐναντίον τοῦ Βοναπάρτου, ἀποκαλῶν αὐτὸν μὲν, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Μουστοξύδου, «τύραννον καὶ ἀνάξιον τῆς ἰταλικῆς πατρίδος, τοὺς δὲ Γάλλους, μετὰ τῆς συνήθους γελοίας τῶν ἰταλῶν ἀλαζονείας, βαρβάρους».

Ἄλλ' ὁ Μουστοξύδης δὲν ὑπῆρξεν ὁ μόνος Ἕλλην ὁ σκῶν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ στίχου νεανικοῦ τοῦ Μαντζώνη ἀπολεσθέντα κατόπιν. Τοιοῦτους στίχους — πρᾶγμα ἀγνωστον εἰς τοὺς ἐρευνητὰς τοῦ Μαντζώνη — εἶχε καὶ ὁ Κοραΐς. Ἴδου τί ἔγραφεν οὗτος ἐκ Παρισίων, τὴν 12 Ὀκτωβρίου 1805, εἰς τὸν Ἀλέξανδρον Βασιλείου, ἀναγγέλλων εἰς αὐ-

τὸν τὴν προσεχῆ ἀποστολὴν δέσμης βιβλίων : «Περιέχει πρὸς τοῦτοις ἡ δέσμη καὶ τὸ ἰταλικὸν ποιημάτιον τοῦ υἱοῦ τῆς Βεκκαριώνης καὶ τὴν πρὸς ἐμέ τῆς ἐπιστολὴν καὶ τὴν ἀπόκρισίν μου. Πρέπει ὅμως νὰ σ' ἐξηγήσω τὸ αἰνίγμα. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἦλθε πρὸς ἐμέ εἰς ἀπὸ τοὺς βιβλιοπώλας ζητῶν ἕνα Βεκκαρίαν· τὸν ἔλαβε, καὶ τὴν ὥραν ὅταν αὐτὸς ἐζήτει εἰς τὸ βαλάντιόν του τὴν πληρωμὴν, ἠθέλησεν ἡ αὔθεντία μου με περριεργίαν ἠλίθιον νὰ ἐρωτήσω διὰ τίνα ζητεῖ τὸν Βεκκαρίαν, καὶ αὐτὸς με ἀπεκρίθη : «Διὰ τὴν Madame Beccaria». Τότε πάλιν

ἡ αὔθεντία μου δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ πληρωμὴν ἀκούσας τὸ ὄνομα τῆς Βεκκαριώνης. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπέστρεψε πάλιν ὁ βιβλιοπώλης, φέρων τὴν εὐχαριστήριον ταύτην ἐπιστολὴν τῆς Κυραῆς ἀντάμα μετὰ τὸ ποιημάτιον. Μ' ἐβασάνιζεν ὁ λογισμὸς τίς ἔπρεπε νὰ ζημιωθῇ τὸν Βεκκαρίαν, οὐ ἢ ἐγὼ τέλος ἀπεφάσισα νὰ ἐπιβάλω τὴν ζημίαν εἰς σὲ ὡς πλουσιώτερον. Διὰ νὰ καταπραῶνω ὅμως τὴν συνείδησιν μου καὶ νὰ βάλω τρόπον τινα τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ σερί, ἐστοχάσθην νὰ σὲ πέμψω τὸ φυλλά-

Ὁ Μαντζώνης ὅταν ἔγραφε τοὺς «Promessi Sposti».

Ὁ Μαντζώνης με τὴν μητέρα του καὶ τὴν πρώτην σύζυγόν του, τὸ 1827.

διόντι ἀληθῶς αὐτὸ εἶναι ἡ πληρωμὴ τοῦ Βεκκαρίου. Δέξαιτο λοιπὸν ὡς πληρωμὴν, καὶ σὲ ὑπόσχομαι ἄλλην φοράν νὰ μὴ κάμω *de si sottos questions*. Τὸ ποίημα δὲν εἶναι χωρὶς νεορα· ἔχει ἔπειτα τὴν ἔμφυτον εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν ἡδύτητα, ἡ ὅποια, μετὰ τὴν ἑλληνικὴν, μὲ φαίνεται ποιητικωτέρα καὶ μουσικωτέρα καὶ αὐτῆς τῆς λατινικῆς· ἐὰν ὅμως τῶν Ἴτροκῶν ἡ γλῶσσα (κατὰ τὴν κρίσιν τῶν Ἴτροκῶν) δὲν ὑπερέαλλη βλασ τὰύτας (*chacun a son goût et son jugement*). Τὰ ἰδικά μου ὦτα ἐφθάρησαν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ὀμήρου (τοῦ παλαιοῦ λέγω, οὐχὶ τοῦ νέου)» (1).

Ἡ «Βεκκαριώνη» δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλη παρὰ ἡ Donna Giulia, θυγάτηρ τοῦ διασήμε νομομαθοῦς, οὗτινος τὸ περὶ Ἀδικημάτων καὶ Ποινῶν ποίημα εἶχεν ἐκδώσει ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ὁ Κοραΐς τὸ 1802· ἐ δὲ υἱὸς τῆς εἶναι ὁ εἰκοσαετής τότε Ἀλέξανδρος Μαντζώνης, ὅστις μόλις εἶχε φθάσει τότε μετὰ τῆς μητρὸς του εἰς Παρισίους.

Ὀλίγον ἀργότερον, ὁ νεαρὸς Μαντζώνης ἀπέστειλε πρὸς τὸν Κοραΐν τὸ γνωστὸν αὐτοῦ ποίημα *In morte di Carlo Imbonati*.

(1) Διαμαλά: «Ἐπιστολαὶ Κοραΐ», τόμ. Α', Ἀθῆναι 1885, σελ. 652-653. Νέον Ὀμηρον ἀπεκάλεσε ὁ Κοραΐς, ὡς γνωστὸν, τὸν Ἑριτόκριτον.

Ὁ Κοραΐς ηὐχαρίστει τῇ 16 Ἰουνίου 1806 τὴν μητέρα τοῦ ποιητοῦ διὰ τῆς ἐξῆς ωραίας ἐπιστολῆς, ἣν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ διότι ἀγνωστος παρ' ἡμῖν εἶναι καὶ διότι δεικνύει τὰς στενὰς σχέσεις τοῦ Κοραΐ μετὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Βεκκαρίου:

«C'est à moi, Madame, de vous remercier du beau cadeau dont vous avez bien voulu me gratifier. Il n'a point manqué de m'inspirer de la vénération pour les mânes de l'homme

Non vantator di probità, ma probo, en même temps qu'il m'a pénétré d'estime pour celui qui s'occupe à chanter la Vertu, dans un âge où beaucoup d'autres malheureusement travaillent tant qu'ils peuvent à s'en éloigner.

Ce vers, Madame, m'a paru d'autant plus heureux, qu'il exprime cet autre d'un de nos poètes tragiques

Ὁ γὰρ δοκεῖν ἀριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει (2)

A peine prononcé sur la scène d'Athènes, il força les yeux de tous les spectateurs de se tourner du côté où était assis le modeste Aristide, surnommé le

(2) Αἰσχύλου. «Ἐπὶ ἐπὶ Θύβας», στ. 592.

Juste, parcequ' en effet il etait Non vantator di giustizia, ma giusto.

Je vous demande mille pardons, Madame, de la citation grecque. Je ne me la suis permise, que parceque je viens d' apprendre que Monsieur votre fils joint à ses autres estimables qualités celle d' Helléniste. Pouvais-je mieux lui prouver le cas que je fais de ses vers,

qu' en les comparant à ceux de nos meilleurs poètes ?

Agréez, Madame, pour vous et pour lui, l' assurance de ma parfaite considération (1).

M. Θ. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

(1) Carteggio di Aless. Manzoni, a cura di G. Sforza e G. Gallavresi, τόμ. Α', Μιλάνον, 1912, σελ. 50-51.

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

— ΠΕΡΙΕΡΓΑ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΑ —

Ο ΔΙΑΜΑΝΤΑΚΗΣ

«Ὡς ὁ Γεννάδιος, ὅστις διὰ τὴν δῶσιν τὸ παράδειγμα τῶν εἰσφορῶν ἐξεκένωσε πρῶτος τὸ ἴδιον βαλάντιον, οὕτω καὶ ὁ Κοραῆς ἤρξατο τοῦ καθαρισμοῦ τῆς γλώσσης ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, ὡς ἔλεγεν ὁ Κωνσταντᾶς, ἕπερ ἀπὸ Διαμαντάκης, καθαρισθὲν, ἔγενεν Ἄδαμάντιος, καὶ χωρῶν οὕτως ἔγραφεν ἀντί παποῦτοι, σανθάλιον, ἀντί γράρι, ὀψάριον, ἀντί ποιῆρι, ποιῆριον, ἀντί τοικοκύρη, οἰκοκύριος κλπ». (Γρηγ. Κωνσταντᾶ βιογραφία ὑπὸ Ρ. Ν. Καμηλάρη, σελ. 64)

ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΓΙΑΓΙΑΣ ΤΟΥ

Ὁ Κοραῆς ἀκούσας ἐκ τῆς μητρὸς του, κάμνει τὴν συμβουλὴν ταύτην εἰς φίλον του:

Ταῦτα μ' ἔλεγεν ἡ νόννα,
ποῦταν γριά πολλῶν καυκάλων
λεῖπε πόρτες τῶν μεγάλων,
γιατ' ἐκεῖ, παιδί μου, χάνεις
τὴν ψυχὴν σου, τὴν ζωὴν σου,
συχν' ἀκόμη τὸ πουγγίν σου.

(Ἐφημ. «Ἀλήθεια», 15 Νοεμβρ. 1865.)

Η ΑΝΤΙΠΑΘΕΙΑ ΤΟΥ

«Ὁ μακαρίτης Κοραῆς, συμπεριπατῶν ἡμέραν τιὰ εἰς μίαν τῶν ὁδῶν τῶν Παρισίων μετὰ τοῦ μακαρίτου Λ. Κοντοσταύλου, καὶ ἰδὼν ἀπαντηθέντας καὶ σοβαρῶς καὶ ἐδαφιαίως χαιρετηθέντας δύο παχυδέρμους Ἰησοῦϊτας, κατελήφθη ἀπὸ ἀσθεστον γέλωτα, πρᾶγμα ἀσύνηθες εἰς τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ. Ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Κοντοσταύλου τὸ αἴ-

τιον τοῦ αἰφνιδίου τούτου γέλωτος, ἀπήντησεν :

— Εἶδες, ἀδελφέ μου Ἀλέξανδρε, τῶν δύο ἐκείνων Ἰησοῦϊτῶν τὴν σοβαρότητα, δι' ἧς ἐχαιρετήθησαν ; Δὲν εἶναι παντάπασι παράδοξον, πρὸ δύο ἢ τριῶν ὥρων, νὰ συνεξυφαινῶν ἀνοσιούργημα τι, καὶ ἐν τοσούτῳ χαιρετῶνται σοβαρώτατα, ὡς νὰ γνωρίζωνται μόλις μακρόθεν». (Ἐφημ. «Ἀλήθεια», 24 Ἰουλ. 1869).

Η ΥΠΟΛΗΨΗ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ

Φριδερίκῳ Γουλιέλμῳ Στουρτζ
χαίρειν εὐχεται

Ἰωάννης Β. Κ. Δ. Α. Βιλλοαζῶν

Σοὶ στέλλω, ἀνερ ἄριστε, διαφόρους ἀναγνώσεις τοῦ ψευδο-Ἐμπεδοκλέους, παραβληθείσας μετὰ τοὺς βασιλικοὺς Κώδικας, τὰς ὁποίας ἐπιμελέστατα ἐξελέξατο εἰς χρῆσιν σου Ἄδαμάντιος ὁ Κοραῆς, Σμυρναῖος ἰατρός τοῦ ἐν Μονπελιῇ πανδιδακτηρίου καὶ τῆς κατ' αὐτὴν τὴν πόλιν Ἀκαδημίας ἐταῖρος, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἄξιος νὰ συναριθμηθῇ μετὰ τῶν ἀγγινουστάτων κριτικῶν καὶ πρώτων κατὰ τὴν εὐφυῖαν καὶ παιδείαν. Οὗτος, καταγόμενος ἐκ τῆς νήσου Χίου καὶ ἐξ εὐγενῶν ἐν Σμύρνῃ γεννηθείς, ἔπου ἔλθους τοὺς συγγενεῖς του ὀνομάζουσιν οἱ νέοι Ἕλληγες καὶ ἕως τῆς σήμερον ἄρχοντας καὶ πρωτογέροντας, ἀφήκε τὴν πατρίδα του ἐξ ἀρχῆς τῆς νεότητός του, καὶ ἀποδημήσας εἰς Βηταβίαν ὡς πρὸς ἐμπορίαν τῶν ὠραίων τεχνῶν, διέτριψε μέχρι τινὸς ἐν Ἀμοτελοδάμῳ,